

The Qur'anic Principles of the "Divine Assistance" in the Words of Imam Khomeini

Ghulamhussein A'rabi* | Ali Ahmad Naseh** | Leyla Jannati***

Received: 2019-07-03 | Accepted: 2020-01-08

Abstract

The divine assistance is given to the faithful Muslims through various ways by the will of God and it leads to the astonishment of all people. This assistance relies on some principles mentioned in the *Qur'an* such as faith in God, obedience to the divine commands, definite trust in God and His divine promises, decisiveness and persistence for doing pure acts, and finally the divine traditions that exist in all times and places. Using descriptive analysis, the present study aims to delve deep into the subject of divine assistance. A monotheistic look at human history reveals that when faithful Muslims take action relying on the above principles, they can leave the obstacles and arduous challenges behind. Imam Khomeini himself conducted his measures from the beginning of Islamic revolution in Iran with reliance on the above principles and periodically used to emphasize on them in his speeches. People in the world have of course witnessed the real impact of those principles because when the victory of Islamic revolution seemed unlikely at the time of Pahlavi regime that was dominant in Iran as a stable Island, the divine and unseen assistance of God as well as the efforts of the leader and Iranian people who trusted in God and His definite promises to assist the believers against the enemies could defeat the former regime to the astonishment of World Arrogance. Therefore, people could choose their favorite government as a result of divine will and the fulfillment of one of the great traditions of God to give victory to those who aim to assist the religion of God with their pure actions.

Keywords

Divine Assistance, Unseen Aids, Divine Tradition, Trust, Trust in God's Promises

* Associate Professor, Department of the Qur'anic Science and Hadith, University of Qom | golamhosein.arabi@gmail.com (Corresponding Author)

** Associate Professor, Department of the Qur'anic Science and Hadith, University of Qom | aliahmadnaseh@yahoo.com

*** Ph.D. Student in the Qur'anic Science and Hadith, University of Qom | ls.jannati@gmail.com

□ A'rabi, Gh; Naseh, A.A; Jannati. L. (2020) The Qur'anic Principles of the "Divine Assistance" in the Words of Imam Khomeini. *Biannual Journal of Comparative Exegetical Researches*, 6 (11) 7-18. Doi: 10.22091/ptt.2020.5335.1730

مبانی قرآنی «نصرت الهی» در کلام امام خمینی(ره)

غلامحسین اعرابی* | علی احمد ناصح** | لیلا جنتی***

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۴/۱۲ | تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۱۸

چکیده

به نظر می‌رسد نصرت الهی که از طرق گوناگون با اراده خداوند، نسبت به مؤمنان صورت می‌گیرد و موجب حیرت همگان می‌شود، مبتنی بر چند مبناست که در قرآن به آنها اشاره شده است؛ از قبیل ایمان به خدا، عمل به دستورات الهی، اتکا، توکل به خدا، اعتماد به وقوع حتمی وعده‌های الهی، عزم بر استمرار بر عمل خالص و بالاخره مبتنی به سنت‌های الهی که در همه زمان‌ها جاری و ساری است. در این مقاله به صورت توصیفی-تحلیلی این موضوع بررسی گردیده و در مجموع به اثبات می‌رسد که با نگاهی توحیدی به تاریخ بشر، این واقعیت در مقابل چشمان ما قرار می‌گیرد که وقتی مؤمنان با تکیه بر این مبانی اقدام کرده‌اند، از عقبه‌های سخت و مشکلات سهمگین، سر بلند عبور کرده‌اند. امام خمینی(ره) از ابتدای نهضت اسلامی در ایران شخصاً با اتکا به این مبانی اقدامات خود را انجام داده و در بیانات خود مکرراً این مبانی را گوشزد فرموده است که البته اثرات واقعی آن را مردم دنیا و جهان به چشم خود دیده‌اند. پیروزی انقلاب اسلامی با محاسبات مادی قابل تحلیل و پیش‌بینی نبود و همگان رژیم طاغوت را پابرجا می‌دیدند و ایران را جزیره ثبات می‌نامیدند، اما امدادهای غیبی الهی و نصرت خداوندی و مجاهدت رهبر و مردم ایران با اتکا به پروردگار و اعتماد به وقوع حتمی وعده الهی مبنی بر نصرت مؤمنان در برابر دشمنان، باعث گردید که رژیم گذشته در برابر حیرت‌دنیای استکبار از هم پاشد و مردم بتوانند حکومت دلخواه خود را بر سر کار آورند؛ اینها نبود جز نفوذ اراده الهی و جاری شدن یکی از سنت‌های بزرگ خدای متعال مبنی بر پیروز کردن کسانی که با اخلاص درصدد یاری کردن دین خدا هستند.

کلیدواژه‌ها

نصرت الهی، امداد غیبی، سنت الهی، اتکا و توکل، اعتماد به وعده‌های خدا.

* نویسنده مسئول، دانشیار گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه قم | golamhosein.arabi@gmail.com

** استاد گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه قم | aliahmadnaseh@yahoo.com

*** دانشجوی دکتری رشته علوم قرآن و حدیث دانشگاه قم | ls.janati@gmail.com

اعرابی، غ؛ ناصح، ع.ا؛ جنتی، ل. (۱۳۹۹). مبانی قرآنی «نصرت الهی» در کلام امام خمینی(ره)، دوفصل‌نامه پژوهش‌های تفسیر تطبیقی. ۶ (۱۱)، ۷-۱۸. Doi: 10.22091/ptt.2020.5335.1730

طرح مسئله

یکی از مسائلی که همواره شایسته توجه است، مسئله «نصرت الهی» می‌باشد. این نصرت به چه معناست و چگونه اتفاق می‌افتد و چه کسانی از آن بهره‌مند می‌شوند و بالاخره بر اساس چه مبانی و پایه‌هایی تحقق پیدا می‌کند. امام خمینی (ره) در بیانات خود مکرراً از نصرت الهی یاد کرده و موجبات و آثار و مبانی آن را به اختصار گوشزد نموده است؛ از آنجا که معظم له خود متخصص علوم دینی و قرآنی بوده‌اند، در کلام خود سعی نموده نصرت الهی را با شواهد قرآنی و استفتاءات تفسیری همراه ساخته و به‌عنوان درسی از عمق معارف الهی به مردم منتقل فرماید. در این نوشته برآنیم تا مبانی قرآنی نصرت الهی در کلام ایشان را مورد بررسی و تحلیل قرار دهیم. مطالب این نوشته تحت عناوین زیر ارائه می‌شود:

۱- یاری دادن به خدا

یاری کردن خدا چه معنایی می‌تواند داشته باشد؟ خدای متعال که صانع عالم و به وجود آورنده کل هستی و موصوف به علیم، قدیر و مزید است، چه نیازی به یاری بندگان و مخلوقات خود دارد؟ هستی و از جمله انسان محتاج اوست، بشر هرچه دارد از او دارد و اگر اراده او نباشد انسان قادر به انجام هیچ کاری نیست پس چرا از یاری بندگان نسبت به خود سخن به میان آورده و فرموده: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ (ای کسانی که ایمان آورده‌اید اگر خدا را یاری کنید خدا نیز شما را یاری می‌کند و گام‌های شما را استوار می‌سازد.)» (محمد: ۷)؟

نه ایمان انسان، به خدا نفعی می‌رساند و نه شرک و کفر آدمی زیان و ضرری متوجه خدای متعال می‌کند، چرا که نفع و ضرر متوجه موجود محتاجی مثل انسان است و گرنه او بی‌نیاز و غنی بالذات است. امام خمینی (ره) در این مورد فرموده است: مشرک باشیم یا موحد فرقی برای او نمی‌کند، عارف بالله یا متقی زکی النفس باشیم برای خود هستیم کافر و مشرک باشیم به خود ضرر زدیم «فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (همانا خدا بی‌نیاز است از همه مخلوقات.)» (آل عمران: ۹۷) احتیاجی به عبادت ما به اخلاص ما به بندگی ما ندارد (خمینی، ۱۳۸۹ش، ص ۴۳).

پس چرا خدای متعال طلب یاری از بندگان فرموده است؟ امام خمینی (ره) در جای دیگر، این طلب را به معنای لطف و عنایت خدا به انسان تفسیر فرموده و این عنایت از دو نظر

قابل تأمل و توجه است. یکی اینکه بندگان ضعیف، مظلوم و نیازمند کمک را، در جای خود نهاده و نصرت آنان را نصرت خویش دانسته؛ و دیگر آنکه اقدام مؤمنان و یاری نیازمندان را به هر صورتی که باشد، چه جنگ چه انفاق و غیره از مؤمنان طلب فرموده و با عنایت خود با این عمل برخورد فرموده است. امام خمینی (ره) در این مورد می‌فرماید: «ما او را نصرت می‌کنیم، ما بندگان ضعیف، نصرت بندگان خدا را برای او می‌کنیم و او به واسطه عنایات زیادش این را نصرت خودش حساب کرده است با این که غنی از همه عالم است؛ نصرت ضعیفا را، نصرت مظلومین را، نصرت خودش حساب کرده است و گفته است: «إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ» و الا نصرت خدا یعنی چه؟ ما کی هستیم که نصرت خدا را بکنیم؟ عالم کی هست؟ همه موجودات عالم هیچ‌اند، نصرتی که ما بکنیم از دین خدا، نصرتی که بکنیم از بندگان خدا، خدا به عنایت خودش این را نصرت خودش حساب کرده [است] (خمینی، ۱۳۸۵ ش، ج ۱۹، ص ۲۰۹).

۲- یاری کردن خدا به انسان

خدای متعال نصرت خود را منوط کرده به نصرت بندگان مؤمن؛ اگر مؤمنان خدا را یاری کنند، خدا هم آنان را یاری می‌کند و آنچه این مسئله را زیبا می‌سازد و نور جمال الهی را به چشم انسان می‌رساند، این است که نتیجه یاری دادن به خدا، همه‌اش به خود انسان برمی‌گردد، چه وقتی دشمنان را از سرزمین اسلامی پس می‌زند و با آنان می‌جنگد تا متعرض سرزمین و ناموس و اموال مؤمنان نشوند و چه آنگاه که به ممنوعان نیازمند خود کمک می‌رساند و چه در سایر موارد. نکته زیبای دیگر این است که انسان مؤمن در همه مراحل نصرت، متکی به قدرتی می‌باشد که شکست‌ناپذیر است و اگر انسان مؤمن اعمال و رفتار خود را با نیت نصرت الهی مقرون سازد و اراده خدا را برای نصرت خود طلب کند هیچ شکستی نخواهد داشت چرا که قرآن فرموده است «إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ» (اگر خدا شما را یاری کند هیچ غالی بر شما نخواهد بود.) (آل عمران: ۱۶۰).

برخی از مفسران گفته‌اند: خداوند اسباب غلبه بر دشمن را برایتان فراهم می‌سازد مثلاً ترسی از شما، در دل کفار می‌اندازد، و امور را علیه کفار و به نفع شما جاری می‌کند و دل‌های شما را محکم و شجاع می‌سازد و اگر تثبیت را اختصاص به اقدام داد و در بین انواع نصرت، فقط ثبات قدم را که کنایه‌ای است از تشجیع و تقویت دل‌ها، ذکر کرد برای این است که تقویت دل‌ها روشن‌ترین مصادیق نصرت است (طباطبایی، ۱۳۷۹ ش، ج ۱۸، ص ۳۴۷).

امام خمینی (ره) در این مورد فرموده است: «شما جبههٔ نصرت را باز کنید، خدا هم باز می‌کند. شما برای خدا کار کنید. برای خدا پیش بروید، برای خدا زحمت بکشید، برای خدا همهٔ کارها را انجام بدهید. آنکه در جبهه هست برای خدا باید جبهه باشد. آنکه پشت جبهه است برای نصرت خدا باشد. این کسی که متصدی امور لشکر است برای خدا متصدی باشد. آنکه متصدی امور کشور است برای نصرت خدا باشد. آنکه در مجلس است برای خدا در مجلس باشد، برای نصرت خدا باشد. و بالاخره اگر همه در نصرت خدا باشیم، خدا به وعدهٔ خودش بی‌اشکال عمل می‌کند. اگر نقصی باشد در ماست.» (خمینی، ۱۳۸۵ش، ج ۱۱، ص ۲۰۲).

ایمان و اعتقاد امام خمینی (ره) به نصرت الهی و امدادهای غیبی باعث شده بود که پیروزی‌های رزمندگان اسلام در جبهه‌های جنگ را به خدا بازگرداند و به حق به خدا و نصرت او نسبت دهد. از جمله فرموده است: «از عنایات خداوند بزرگ و توجه رسول معظم او به این ملت مقاوم و ایثارگر و رزمندگان سلحشور اسلام در پیروزی بزرگ و برق‌آسای «والفجر ۱۰» سپاسگزارم. به یقین این هدیهٔ الهی، از ختم این سال پرحادثه، تحقق وعدهٔ *إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ* از ثمرهٔ مقاومت بی‌ظنیر این ملت بزرگ در برابر حملات بزدلانهٔ عفلقیان [رژیم بعث] در بمباران شهرهاست.» (خمینی، ۱۳۸۵ش، ج ۲۰، ص ۵۰۱).

۳- انکاء به وعدهٔ الهی

اگر انسان تمام رفتارهایش را مصداقی از نصرت و یاری کردن به خدا بداند و با ایمان و اخلاص و نیت پاک انجام دهد، یقیناً خدا هم او را در همهٔ مراحل یاری می‌کند و پیروزی را نصیب انسان می‌سازد. امام خمینی (ره) فرموده است: «... چنانچه این معنا در قلب ما واقع شده باشد که نصرت کشور اسلامی، نصرت خداست و نصرت بندگان خدا، نصرت خداست، نصرت مظلومان، نصرت خداست، این معنا اگر در قلب ما محکم بشود، از هیچ چیز نباید بترسیم. و *إِنْ شَاءَ اللَّهُ* نمی‌ترسیم و هیچ کس هم به ما نمی‌تواند که غلبه کند و در همه جا هم پیروز هستیم.» (خمینی، ۱۳۸۵ش، ج ۱۹، ص ۲۰۹)

امام (ره) بارها در بیانات خود توجه مخاطبان را به مسئلهٔ اعتماد به وعده‌های الهی توحیدی جلب کرده و از جمله فرموده است: «شما مطمئن باشید که پیروزید، برای اینکه

کسی که برای خدا عمل می کند پیروز است. خدا وعده کرده است که اگر نصرت کنید خدای تبارک و تعالی را شما را نصرت می کند.» (همان، ج ۲۰، ص ۸۰) و باز فرموده اند: «نصرت کشور اسلامی، نصرت خداست. این معنا اگر در قلب ما محکم شود از هیچ چیزی نباید بترسیم.» (همان، ج ۱۹، ص ۲۰۹).

اعتقاد قلبی و اعتماد به وعده های الهی امریست عقلی و وعده خدا تخلف ناپذیر است. حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله العالی) در این باب می فرماید: «تحقق حتمی وعده خدا، صدق وعده خداست. وقتی خدای متعال با تأکید فراوان و چندجانبه می فرماید: «وَلَيُنْصِرَنَّ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ» (حج: ۴۰) بی گمان، بی تردید، حتماً و یقیناً خدای متعال نصرت می کند، یاری می کند کسانی را که او را، یعنی دین او را یاری کنند.» (مطهری، ۱۳۹۴، ص ۶۳).

با اعتماد و اتکاء به وعده الهی و حمایت و نصرت خداوندی می توان به همه اسباب مادی و معنوی دست یافت. «وَيُثَبِّتُ أَقْدَامَكُمْ» وعده الهی به افاضه جرأت و قوت قلب است، البته در صورتی که انسان مؤمن به اقتضای «إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ» عمل کند و شک و تردید به خود راه ندهد. برخی از مفسران نوشته اند که مقتضای آیه این است که خدا شما را در دنیا و آخرت یاری می دهد و قدم تان را در دنیا و آخرت استوار و ثابت می کند (طوسی، بی تا، ج ۹، ص ۲۹۳ / طبرسی، بی تا، ج ۱۲، ص ۵۰).

۴- ایمان به خدا و عمل به دستورات او

یکی از مبانی قرآنی برای نصرت الهی، ایمان قلبی و اعتقاد باطنی به خدای متعال و باور درونی به تحقق حتمی وعده های الهی و عمل به دستورات خدای سبحان می باشد. این اعتقاد و عمل باعث می شود که فرد مؤمن تمامی اسباب نصرت را با پشتوانه چنین ایمان و اراده ای فراهم سازد و آنگاه با عزمی آهنین اقدام نماید؛ زیرا فرد مؤمن می داند که نصرت الهی و یا عدم آن بی حساب نیست و خداوند بر اساس نیت و عمل انسان وعده های خود را محقق می کند؛ یکی از مفسران نوشته است: «حمایت خداوند، یا ترک حمایت او نسبت به مؤمنان بی حساب نیست و روی شایستگی ها و لیاقت ها صورت می گیرد آنها که فرمان خدا را زیر پا بگذارند و از فراهم ساختن نیروهای مادی و معنوی غفلت کنند هرگز مشمول یاری او نخواهند بود، و برعکس، آنها که با صفوف فشرده و نیت خالص و عزم های راسخ و تهیه

همه گونه وسائل، به مبارزه با دشمن برمی‌خیزند، دست حمایت پروردگار پشت سر آنها خواهد بود.» (مکارم شیرازی، بی تا، ج ۳، ص ۲۳۸).

حضرت امام خمینی (ره) در وصف رزمندگان اسلام که در جنگ تحمیلی در برابر دشمن تا دندان مسلح و متکی به تمام قدرت‌های جهان، می‌جنگیدند و شهادت به خرج می‌دادند تنها نیروی محرک آنان را ایمان به خدا معرفی کرده است: «...این ایمان است که اینها را این طور کرده آن پاسدار و آن ارتشی که در سنگر خودش نماز شب بخواند، این ارتشی مثل شیر مقاومت می‌کند. شما خیال می‌کنید که ما در مقابل همین عراق، که همه کشورهای دارند از آن حمایت می‌کنند، پول سرشار را این شیوخ بدبخت به این جانی می‌دهند و اسلحه‌های بسیار هم که از همه جا برای شان می‌آید... [با قدرت مادی صرف می‌جنگیم؟] (خمینی، ۱۳۸۵ ش، ج ۱۲، ص ۷).

امام خمینی (ره) به مناسبت‌های مختلف مسئله ایمان به خدا و عمل برای خدا را مطرح کرده و کارهای برآمده از نیت غیرالهی را ناکارآمد دانسته و از جمله فرموده است: «باید ما جدیت کنیم که این معنا را درست بکنیم. دنبال این باشیم که اگر چنانچه متصدی امر دولتم، دولتی باشیم که برای خدا کار بکنیم. و برای خدا کار کردن، این است که ببینیم خدا چی فرموده است، چی گفته است، ما باید بکنیم. فرموده است که به مستمندان باید برسید، به ضعفا باید برسید، به مردم فقیر باید برسید، برای همه باید تهیه کنید. وقتی که بنا شد ما برای این جهت خدمت کردیم، این نصرت خداست. نصرت خدا، نصرت بندگان خداست نصرت دین خداست. وقتی ما نصرت کردیم بندگان خدا را برای خدا، برای اینکه اینها «عیال‌الله» هستند. ما اگر چنانچه در جبهه‌ها هم پیروز نشویم، اینجا پیروزیم. این نصرت خداست.» (خمینی، ۱۳۸۵ ش، ج ۱۹، ص ۲۱۱).

امام خمینی (ره) همه این امور را در صورتی نصرت الهی می‌داند که برای خدا و از روی اعتقاد صورت پذیرد، از این رو فرموده است: «نصرت یک معنایی است که در خود انسان باید متحقق بشود. ما اگر چنانچه در همه جبهه‌ها پیروز بشویم، لکن به عنوان نصرت خدا نباشد، برای نصرت خودمان باشد، بخواهیم که خودمان یک جایی را بگیریم، ما نصرت خدا را نکردیم و خدا هم آن وعده‌ای را که داده‌اند، عمل نمی‌کنند، اگر عمل کنند یک

عنایت خاصی است، ربطی به ما ندارد. آنی که وعده کرده است که **إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ** و **يُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ** آن این است که شما جبهه نصرت را باز کنید، خدا هم باز می کند. شما برای خدا کار کنید. برای خدا پیش بروید، برای خدا زحمت بکشید، برای خدا همه کارها را انجام بدهید... [آنگاه خدا یاری می کند.] (خمینی، ۱۳۸۵ش، ج ۱۲، ص ۲۰۲).

آنچه امام خمینی (ره) در مورد مبانی نصرت الهی و از جمله ایمان به خدا و اعتقاد قلبی به وقوع وعده های الهی مکرراً بیان فرموده، برگرفته از آیات قرآن می باشد. از جمله آیه ۱۳۹ سوره آل عمران که می فرماید: **«وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ** (سست و غمگین نشوید چرا که شما برتر هستید اگر مؤمن باشید.)». مؤمن سرشار از امید و پشتکار و اعتماد به خدا و ایمان به تحقق وعده های الهی همواره در کار نصرت الهی است. از دشمن نمی هراسد و از قلت یاران وحشت نمی کند. امام خمینی (ره) این ایمان را در قلب خود ایجاد کرده بود و با امید به تحقق وعده های الهی بود که توانست در برابر طاغوت زمان خود قیام کند و اندک اندک به جمع یاران خود بیفزاید و انقلابی را رهبری نماید و به پیروزی برساند که در جهان اگر نگوییم بی نظیر حداقل کم نظیر بود. ایمان حقیقی و اعتقاد راسخ قلبی و شجاعت بی مانند و اراده آهنین را باید در امام خمینی (ره) جستجو کرد.

امام خمینی (ره) به پشتوانه همین خصوصیات فرموده است: «برادرها، این ایمان را حفظ کنید؛ این قدرت الهی را حفظ کنید و این تعهد خودتان را به اسلام و به ملت حفظ کنید و به پیش بروید...» (خمینی، ۱۳۸۵ش، ج ۱۷، ص ۴۳۹).

۵- سنت الهی در نصرت بندگان

یکی از مبانی نصرت الهی، سنت الهی است که وعده پیروزی داده به صورت مشروط. پرواضح است که امام خمینی (ره) به عنوان مفسر قرآن، از مقاصد قرآنی و سنت های الهی که در قرآن به اشکال مختلف آمده، در بیانات خود استفاده کرده است. تأکیدهای مکرر امام (ره) بر ایمان، توکل و اتکال به خدا و اعتقاد به تحقق وعده های الهی به ویژه در مورد نصرت و پیروزی بندگان به اراده خدا، برگرفته از بینش قرآنی ایشان است. در مورد سنت الهی یکی از نویسندگان نوشته است: «سنت های اجتماعی قرآن به لحاظ قلمرو به دو دسته کلی تقسیم می شوند: ۱. سنت های مربوط به کل جامعه و ساختارهای کلی آن؛ ۲. سنت های

مرتبط با پدیده‌های خاص. و از جهت صورت و شکل، گاه به صورت قضیه شرطیه بیان می‌شوند آن‌طور که شکل رایج بیان قوانین علمی است، مانند آیه شریفه «إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ» (محمد: ۷)؛ گاهی نیز از جریان و تحقق موارد بسیار یک سنت در متن خارج سخن به میان آورده است، مانند: «...كُمْ مِنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْنَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ» (بقره: ۲۴۹)؛ (... چه بسیار گروه اندکی که به اذن خدا بر گروهی انبوه چیره شدند و خداوند با شکیبایان است.)؛ در این دسته آیات معمولاً در همان آیه یا آیات قبل و بعد از آن، به عامل اصلی تحقق آن روند اشاره می‌شود؛ نکته‌ای که از این قالب بیانی به دست می‌آید آن است که سنت مندرج در این قالب موارد فراوانی داشته و بسیار تکرار شده است.» (رجبی، ۱۳۹۰ ش، ج ۱، ص ۱۲۵).

ویژگی سنت‌های الهی، تغییرناپذیری آنهاست، به طوری که در هیچ شرایطی و در هیچ موردی، تخلف نمی‌پذیرد. به عنوان مثال عاقبت ظلم هلاکت است، این یک سنت الهی تخلف‌ناپذیر می‌باشد و وقوع هلاکت قطعی و یقینی است. به همین طریق نصرت الهی برای مؤمنان صابر و مقاوم هم یک سنت قطعی الهی است. آنچه راهبری رهبران الهی را از سایر رهبران بزرگ و کوچک متمایز می‌کند، ایمان راسخ آنان به سنت‌های الهی و قطعیت وقوع آنهاست. امام خمینی (ره) با چنین اعتقادی مردم را دعوت به صبر، قیام، مقاومت و ایستادگی برای مبارزه کرد و چنین اعتقادی باعث شد که مردم را مجتمع سازد و آنان را به بنیانی مرصوص در برابر طاغوت زمان و مستکبران جهان تبدیل کند. امام خمینی (ره) با شناخت و باور نسبت به چنین سنت‌هایی بود که جهان اسلام و مستضعفان عالم را مورد خطاب قرار داده و فرموده است: «ای مسلمانان در همه بلاد و اقطار عالم به پا خیزید! و ای علمای اعلام جهان اسلام به داد اسلام و بلاد مسلمین و مسلمانان برسید! و در هر گوشه و کنار همچون ملت ایران و دولت آن و علما و بزرگان این سامان، دست رد به سینه ستمکاران غرب و شرق زنید و عمال و کارشناسان دروغین و مستشاران نفت‌خوار آنان را از بلاد خود بیرون بریزید و همچون سلحشوران ایران، شهادت را بر ذلت، و شرف اسلام و انسانی را بر رفاه و عیش چند روزه توأم با خواری و شرمساری ترجیح داده و در میدان نبرد سیاسی و نظامی بر آنان چیره

شوید و از هیاهوی تبلیغاتی آنان باک نداشته باشید که خداوند تعالی با شماست «إِنَّ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ» (خمینی، ۱۳۸۵ش، ج ۱۹، ص ۲۹۰).

۶- نتایج

از آنچه گذشت چند نتیجه می‌توان به دست آورد که از این قرارند:

الف. نصرت الهی یکی از سنن قطعی و حتمی خداوند است و در صورتی که مؤمنان به شرط مذکور در آیه، یعنی یاری کردن دین و بندگان خدا وفا کنند، خدا هم به یقین آنان را پیروز خواهد کرد؛ که از نمونه‌های عینی آن، پیروزی امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی است.

ب. نصرت الهی منوط به ایمان، صبر و مقاومت در مقابل سختی‌ها و مشکلات است.

ج. مؤمن حقیقی با توجه به نصرت الهی هرگز سست و غمگین نمی‌شود و با شجاعت در راستای اهداف الهی خود به پیش می‌رود.

د. قَلَّتِ یاران در مؤمن معتقد به تحقق وعده نصرت الهی وحشت ایجاد نمی‌کند، بلکه با

مقاومت و خستگی‌ناپذیری، کمبود یاران را جبران می‌سازد.

هـ. یاری دادن به خدا عبارت است از سعی در اعتلای دین و کمک به بندگان خدا که

«عیال‌الله» محسوب می‌شوند.

فهرست منابع

قرآن کریم

خمینی، سید روح‌الله؛ صحیفه امام؛ چاپ چهارم، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۵ ش.
خمینی، سید روح‌الله؛ شرح چهل حدیث؛ چاپ پنجاه و یک، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۹ ش.

رجبی، محمود؛ «تبیین جامعه‌شناختی برخی از سنت‌های اجتماعی قرآن»، قرآن شناخت؛ شماره اول، ۱۳۹۰ ش.

طباطبایی، محمدحسین؛ المیزان فی تفسیر القرآن؛ قم: دفتر انتشارات جامعه، ۱۳۷۹ ش.

طبرسی، ابوعلی فضل‌بن‌الحسن؛ مجمع البیان؛ بی‌جا: بی‌نا، بی‌تا.

طوسی، محمدابن‌الحسن؛ التبیان فی تفسیر القرآن؛ بیروت: دار احیاء التراث العربی، بی‌تا.

مطهری، مهدی؛ ره، رهرو، رهبر (مجموعه بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، درباره شخصیت حضرت امام خمینی (ره)، رهبر کبیر انقلاب اسلامی)؛ تهران:

نشر انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴ ش.

مکارم شیرازی، ناصر؛ تفسیر نمونه؛ بی‌جا: بی‌نا، بی‌تا.

References

The Noble Qur'an.

Khomeini, Seyed Rouhollah (1385). *Sahifei Imam*. 4th ed. Tehran: The Institute of Imam Khomeini's Publication.

Khomeini, Seyed Rouhollah (1389). *Sharh-i Chehel Hadith*. 51st ed. Tehran: The Institute of Imam Khomeini's Publication.

Makarim Shirazi, Nasir (N.D). *Tafsir Nemoone*. N.P: Anonymous.

Rajabi, Mahmoud (1390). *The Sociological Explanation of Some Social Traditions in the Qur'an. Qur'an Shinakht*. Issue 1.

Tabarsi, Abu Ali Fazl ibn al-Hasan (N.D). *Majma' al-Bayan*. N.P: Anonymous.

Tabataba'ii, Muhammad Hussein (1379). *Al-Mizan fi Tafsir al-Qur'an*. Qom: Jami'ah Publication.

Tusi, Muhammad ibn al-Hasan (N.D). *At-Tibyan fi Tafsir al-Qur'an*. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-Arabi.

Mutahhari, Mahdi (1394). *The Way, the Follower, the Leader (The Speeches of the Supreme Leader of Islamic Revolution Ayatullah Khamenei about the Character of Imam Khomeini, the Great Leader of Islamic Revolution)*. Tehran: Inqilab Islami Publication.